

Kontynent sprzeczności – blaski i cienie duszy Europy

Refleksja nad duszą Europy to zadanie wymagające, które podejmowało wielu myślicieli – od Roberta Schumana po George’a Steinera. Jedni widzieli ją w chrześcijaństwie, inni w kulturze kawiarnianej, literaturze i wielojęzyczności. Jacques Delors zauważył, że instytucje i rynek nie wystarczą: projekt europejski potrzebuje duszy, złożonej z wartości, duchowości i etyki. O historii Europy, o jej duszy, w eseju „Europejskie dziedzictwo: blaski i cienie” zawartym w książce „Dusza Europy – co dzieli i jednoczy nas Europejczyków?”, napisał Pierre Buhler.

Jak zauważa autor eseju dusza Europy nie jest pojęciem jednoznacznym. Jej początek pochodzi z wielu źródeł – Grecji, Rzymu, judaizmu, a także z wkładu arabskich uczonych. Oznacza to zarówno różnorodność, jak i nieustanne napięcia. Chrześcijaństwo dało wspólny język kultury i edukacji, lecz towarzyszyło mu przymusowe nawracanie i wojny. Goethe mówił o chrześcijaństwie jako „języku ojczystym Europy”, lecz wojny religijne, a później kolonializm, dowodzą, jak łatwo wartości mogły ulec wypaczeniu.

Historia Europy to także historia konfliktów. Socjolog Charles Tilly stwierdził, że „wojna stworzyła państwo, a państwo stworzyło wojnę”. Warto zauważyć, że w minionym tysiącleciu Europa była najczęściej pustoszoną przez wojny regionem świata.

Kolejnym cieniem pozostaje kolonializm. Choć niósł pewne osiągnięcia cywilizacyjne, oznaczał również masakry, pracę przymusową, niewolnictwo i zniszczenie rodzimych kultur. Głosy krytyki – od Montaigne’a po Bartolomé de Las Casasa – nie były w stanie powstrzymać chęci podbojów. Paradoksalnie to właśnie w Europie narodził się humanizm, krytyczne myślenie i nauka nowoczesna. To tutaj zrodziła się refleksja nad prawami jednostki, wolnością, demokracją i równością wobec prawa.

Dziedzictwo Europy obejmuje również jej ciemne ideologie – faszyzm, nazizm i komunizm – które przyniosły ucisk, masowe zbrodnie i niewyobrażalne ofiary. Ale z tego doświadczenia narodził się także projekt integracji europejskiej, budowany na praworządności, współpracy i poszanowaniu praw człowieka. Traktaty europejskie, Europejska Konwencja Praw Człowieka i Karta Praw Podstawowych to filary, które czynią wolność i godność bardziej namacalnymi niż kiedykolwiek wcześniej.

Europa jest równocześnie kolebką praw człowieka i miejscem narodzin totalitaryzmów, źródłem kolonializmu i oswobodzenia, pola bitew i projektów pokojowych. Jej wyjątkowość polega na tym, że z własnych błędów potrafiła wyciągnąć lekcję i stworzyć wspólnotę.

Zachęcamy do zapoznania się zarówno z całym esejem, jak i książką „Dusza Europy – co dzieli i jednoczy nas Europejczyków?” – [przejdź](#).

„Zadanie publiczne „Wzmocnienie marki i potencjału OEES HUB - rozwój i silna marka think tanku ekonomii wartości” sfinansowane jest ze środków Narodowego Instytutu Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego w ramach rządowego Programu Rozwoju Organizacji Obywatelskich na lata 2018–2030. Treści odzwierciedlają jedynie opinię ich autora. NIW-CRSO nie jest odpowiedzialny za sposób wykorzystania zawartych w nich informacji.

